

Begrip	Omschrijving
Activa	<p>De bezittingen van de gemeente, zoals het geld dat de gemeente in kas heeft of de computers op het stadhuis. Maar ook het stadhuis zelf valt onder de activa. Activa kan je opdelen in vier elementen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Immateriële vaste activa: niet-tastbare bezittingen, zoals researchkosten of patenten. Gemeenten hebben vaak weinig tot geen immateriële vaste activa. - Materiële vaste activa: tastbare bezittingen met langdurig gebruik, zoals het stadhuis, computers of dienstauto's van de handhaving. - Financiële vaste activa: niet-tastbare financiële bezittingen, zoals aandelen in BV's. - Vlottende activa: bezittingen die je slechts één keer kan gebruiken. Zoals geld in de kas of voorraden. <p>De boekwaarde van activa wordt gebaseerd op de aanschafprijs minus de afschrijvingen.</p>
Algemene dekkingsmiddelen	<p>Inkomsten van de gemeenten die zij vrij mag besteden. Hieronder vallen bijvoorbeeld de OZB-heffingen en hondenbelasting, maar ook de algemene uitkering van het Gemeentefonds.</p>
Algemene reserve	<p>De algemene reserve maakt deel uit van het eigen vermogen en is vrij besteedbaar. De algemene reserve kan worden gezien als de 'spaarpot' van de gemeente. Sinds 2024 mag – onder voorwaarden – een deel van de algemene reserve worden gebruikt om structurele lasten te dekken.</p> <p>De algemene reserve wordt onder andere gebruikt om risico's te dekken (zie ook: weerstandscapaciteit).</p>
Artikel 12	<p>Artikel 12 van de Financiële verhoudingswet schrijft voor dat gemeenten – wanneer de begroting niet sluitend is – extra geld kunnen vragen uit het gemeentefonds. De gemeente komt hierbij onder toezicht te staan van de provincie, en er dienen verplicht een aantal maatregelen te worden genomen om de financiële situatie te verbeteren.</p>
Balansrekening	<p>Het overzicht van bezittingen (<i>activa</i>) en de financiering hiervan (<i>passiva</i>). Het saldo van de balans is altijd 0.</p>
Baten	<p>De inkomsten van de gemeente in een bepaald begrotingsjaar.</p>
BBV	<p>BBV staat voor Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten. In de BBV zijn alle regels opgenomen waar een begroting en jaarrekening aan moet voldoen.</p>
Belastingcapaciteit	<p>De belastingcapaciteit geeft aan hoe de belastingdruk (de belastingen (OZB, heffingen) dat een huishouden moet betalen) in een bepaalde gemeente zich verhoudt tot het landelijke gemiddelde.</p> <p>De belastingcapaciteit is een financieel kengetal.</p>
Belastingen vs. heffingen	<p>Het verschil tussen belastingen en heffingen zit in de mate waarin deze vrij besteedbaar zijn.</p> <p>De gemeente mag zelf bepalen hoe de inkomsten uit belastingen (zoals de OZB, hondenbelasting of reclamebelasting) worden besteed.</p> <p>De inkomsten uit heffingen (zoals de riool- en afvalstoffenheffing) mogen alleen gebruikt worden om de werkelijke kosten te dekken. Als de heffingen meer opleveren dan de nodig is om de kosten te dekken, mag de gemeente deze extra inkomsten dus niet ergens anders voor gebruiken. Extra inkomsten worden hierbij toegevoegd aan een <i>voorziening</i>.</p>
Bestemmingsreserve	<p>De bestemmingsreserve maakt deel uit van het eigen vermogen, maar is niet vrij besteedbaar. De bestemmingsreserve mag alleen worden uitgegeven aan een eerder vastgesteld doel of bestemming. Al kan dat doel tussentijds worden aangepast door de raad.</p>

	Gemeenten hebben bijvoorbeeld bestemmingsreserves voor het opvangen van eventuele tekorten op grondexploitaties.
Budgetrecht	Het recht van de gemeenteraad om wijzigingen in de begroting goed of af te keuren. Grote wijzigingen (boven een vooraf bepaald bedrag) moeten ter goedkeuring aan de raad worden voorgelegd. Kleinere wijzigingen (bijvoorbeeld verschuivingen van budgetten binnen een programma) zijn over het algemeen een collegebevoegdheid.
BV	Een besloten vennootschap met aandelen. BV's hebben een eigen directie en bestuur. De gemeente is (mede)eigenaar van de BV, als aandeelhouder. Voorbeelden van BV's zijn bijvoorbeeld havenbedrijven of een werkbedrijf. In een BV kunnen meerdere overheden aandeelhouder zijn.
Circulaire	In mei, september en december krijgen gemeenten informatie vanuit het Rijk over de omvang en verdeling van het Gemeentefonds. Ook wordt hierin andere, voor gemeenten relevante, financiële informatie gedeeld. De circulaires worden in de daaropvolgende P&C-stukken verwerkt.
Controleverklaring	De verklaring die wordt afgegeven door de accountant, waarin wordt verklaard dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de werkelijkheid. Het is verplicht voor gemeenten om een accountantscontrole uit te voeren voor de jaarrekening.
Dekking	De wijze waarop een uitgave wordt gefinancierd. Bijvoorbeeld: de uitgaven op het sociaal domein worden <i>gedekt</i> uit het Gemeentefonds.
Eigen vermogen	Het eigen vermogen wordt berekend door de schulden af te trekken van de bezittingen.
EMU-saldo	De optelsom van alle inkomsten en uitgaven van een decentrale overheid, volgens systematiek van de Europese Unie. Alle landen aangesloten bij de EU gebruiken deze systematiek, waardoor overheden met elkaar kunnen worden vergeleken.
Exploitatie	Jaarlijks terugkerende baten en lasten
Financiering	Financiering wordt als term vaak gebruikt in relatie tot investeringen. In tegenstelling tot dekking, wat vaak van toepassing is op bestaande middelen die ergens voor worden ingezet, gaat financiering vaak over het binnenhalen van middelen voor een investering. Bijvoorbeeld door een lening af te sluiten.
Gemeenschappelijke regeling	Een publiekrechtelijke samenwerking tussen (decentrale) overheden. Gemeenschappelijke regelingen zijn onderhevig aan de Wet gemeenschappelijke regelingen. Er zijn verschillende soorten gemeenschappelijke regelingen. Zoals openbare lichamen met rechtspersoonlijkheid en een Algemeen Bestuur, of een bedrijfsvoeringsorganisatie die werkt voor meerdere overheden. Gemeenten zijn deelnemer en bestuurder van een gemeenschappelijke regeling. De begroting en jaarrekening worden ter kennisgeving aan de raad gestuurd, en de raad kan hier een zienswijze over indienen.
Gemeentefonds en specifieke uitkeringen	Het Gemeentefonds is de jaarlijkse uitkering vanuit het Rijk aan de gemeenten. De uitkering is bedoeld om (een deel van) de lasten van gemeente te betalen. De gemeente is vrij om te bepalen hoe de inkomsten uit het Gemeentefonds worden besteed. Specifieke uitkeringen zijn uitkeringen vanuit het Rijk met een specifiek doel en om beleid vanuit het Rijk uit te voeren. Ze mogen niet aan iets anders dan dit doel worden besteed. Uitkeringen kunnen in de vorm zijn van subsidies, waar de gemeente een plan voor moet indienen. Over specifieke uitkeringen moeten gemeenten verantwoording afleggen (zie ook SiSa). Voorbeelden van specifieke uitkeringen zijn bijvoorbeeld subsidies uit het Volkshuisvestingsfonds of SPUK-regelingen.
Grondexploitatie	De begroting van een ruimtelijk plan. De grondexploitatie bestaat uit de kostenkant (zoals kosten voor het bouwrijp maken van grond of het opstellen van het

	<p>bestemmingsplan) en de opbrengstenkant (zoals opbrengsten uit de verkoop van de grond).</p> <p>Grondexploitaties kunnen winstgevend zijn of verlies draaien.</p> <p>Grondexploitatie is een financieel kengetal, berekend door de waarde van de grond te berekenen als percentage van de totale baten. Een hoger kengetal betekent dat de gemeente met de grondexploitaties meer risico loopt.</p>
Grondpositie	De gronden in eigendom van de gemeente. Dit kunnen bijvoorbeeld bouwgronden zijn, agrarische grond, bedrijventerreinen of oude gebouwen.
Investeringsen	<p>Investeringsen zorgen voor bezittingen (kapitaalgoederen) die meerdere jaren gebruikt kunnen worden, zoals wegen of gebouwen. Denk aan een nieuwe sporthal of een nieuwe brug. Om investeringen te kunnen doen, moeten gemeente vaak (langlopende) leningen (kapitaal) afsluiten.</p> <p>Een overzicht van investeringen wordt vaak opgenomen in een Meerjarig Investeringsprogramma (MIP).</p>
Kapitaalgoederen	Goederen die een gemeente nodig heeft om haar taken uit te kunnen voeren. Onder kapitaalgoederen vallen bijvoorbeeld accommodaties, wegen of riolering.
Kapitaallasten: rente en afschrijving	<p>Kosten die gemoeid gaan met kapitaalgoederen. Denk aan rentekosten over de lening of afschrijvingskosten. Afschrijvingskosten zijn de waardevermindering van een kapitaalgoed.</p> <p>Kosten moeten worden verspreid over het aantal jaar dat het kapitaalgoed waarschijnlijk in gebruik is (de afschrijvingstermijn). In plaats dat een investering van €500.000 in één keer als uitgave wordt opgenomen in de begroting, worden de uitgaven verspreid over de afschrijvingstermijn. Bij een afschrijvingstermijn van 10 jaar wordt er bijvoorbeeld elk jaar € 50.000 als uitgave geboekt in de begroting.</p>
Kengetallen	<p>Kengetallen geven een beeld van de financiële gezondheid van de gemeente. Hierover moet verplicht worden gerapporteerd in de jaarrekening. Er zijn vijf kengetallen, de netto schuldquote, solvabiliteit, grondexploitatie, belastingcapaciteit en structurele exploitatieruimte.</p> <p>De netto schuldquote, solvabiliteit en grondexploitatie zeggen iets over <i>weerbaarheid</i>: kan de gemeente tegen een financieel stootje?</p> <p>De belastingcapaciteit en structurele exploitatieruimte zeggen iets over <i>wendbaarheid</i>: kan de gemeente zich relatief snel aanpassen aan veranderende omstandigheden?</p> <p>Voor elk van de kengetallen zijn landelijke signaleringswaarden afgesproken. Bij een categorie A is het kengetal het minst risicovol, bij categorie C het meest. Provincies en gemeenten kunnen ook hun eigen categorieën afspreken.</p>
Lasten	De uitgaven van de gemeente in een bepaald begrotingsjaar.
Netto schuldquote	<p>De hoogte van de schulden als percentage van de inkomsten. De netto schuldquote laat zien of de gemeente voldoende inkomsten heeft om de schulden af te betalen. Een lagere netto schuldquote betekent dat de gemeente meer ruimte heeft om investeringen te doen.</p> <p>De netto schuldquote is een financieel kengetal.</p>
Onbenutte belastingcapaciteit	<p>Als een gemeente onder toezicht wordt geplaatst (Artikel 12), dan moet de gemeente de belastingen verhogen tot het landelijk gemiddelde. De inkomsten die de gemeente met deze maatregel zou genereren is de onbenutte belastingcapaciteit.</p> <p>De onbenutte belastingcapaciteit hangt samen met de belastingcapaciteit, maar is geen apart kengetal.</p>
Overhead	De kosten die de gemeente maakt voor de eigen organisatie. Denk aan kosten voor personeel, inhuur, ICT, juridische zaken of communicatie.

OZB	<p>Onroerendezaakbelasting. Dit is belasting die bijvoorbeeld wordt geheven op huizen en bedrijfspanden. De belasting wordt berekend als een percentage van de WOZ (waardering onroerende zaken).</p> <p>De OZB is een van de grootste inkomstenposten van de gemeente en is vrij besteedbaar.</p>
Passiva	De financieringsbronnen van de gemeente. Denk aan schulden, leningen en voorzieningen. Ook het eigen vermogen wordt aan de passivakant van de balansrekening opgenomen.
Reserves	De algemene reserve en bestemmingsreserves. Geld uit een reserve halen, om lasten te dekken, wordt een <i>onttrekking</i> genoemd. Geld in een reserve storten, omdat je minder lasten had dan begroot, wordt een <i>toevoeging</i> genoemd.
Riool- en afvalstoffenheffing	<p>Heffingen die worden geheven om kosten voor riolering en afvalinzameling te dekken. Ook investeringen hierin kunnen worden bekostigd met de riool- en afvalstoffenheffing.</p> <p>De inkomsten uit deze heffing mogen alleen aan riolering en afval worden besteed. In veel gemeenten is deze heffing dan ook kostendekkend.</p>
Risico	<p>Bij de uitvoering van taken, grondexploitaties of investeringen loopt de gemeente risico. Risico's kunnen zowel financieel zijn (zoals risico's voor tekorten en verliezen) of niet-financieel (zoals reputatierisico's).</p> <p>Risico's worden in de begroting in kaart gebracht en berekend. Daarbij wordt niet alleen naar de hoogte van het risico gekeken, maar ook naar de kans dat het risico zich voordoet.</p> <p>Op basis van de hoogte van de risico's wordt bepaald hoe hoog het weerstandsvermogen dient te zijn.</p>
Saldo van baten en lasten	Het verschil tussen baten en lasten. Bij een tekort heeft de gemeente meer lasten dan baten. Bij een overschot heeft de gemeente meer baten dan lasten.
SiSa	SiSa staat voor Single information single audit. Met SiSa wordt één keer per jaar (bij de jaarrekening; <i>single information</i>) door de gemeente verantwoording afgelegd aan de Rijksoverheid over de besteding van de specifieke uitkeringen. De controle op de informatie vindt tegelijkertijd plaats met de controle op de jaarrekening, en wordt door de gemeente zelf gedaan (<i>single audit</i>).
Sluitende begroting	Een begroting waarbij het structurele begrotingssaldo (structurele baten – structurele lasten) ten minste in balans is. Oftewel: er komen structureel evenveel (of meer) inkomsten binnen als uitgaven worden gedaan. De gemeente dient een sluitende begroting aan te leveren voor het komende begrotingsjaar. Als dat niet mogelijk is, wordt de gemeente onder financieel toezicht geplaatst door de provincie (Artikel 12).
Solvabiliteit	<p>De solvabiliteit wordt berekend als het eigen vermogen als percentage van de totale balans. Het geeft inzicht in de verhouding tussen schulden en bezittingen. Een hoger solvabiliteitsratio betekent dat de gemeente beter in staat is om korte en langlopende schulden af te lossen. Een negatieve solvabiliteit betekent dat de gemeente 'onder water' staat (i.e. de schulden zijn meer waard dan de bezittingen).</p> <p>De solvabiliteit is een financieel kengetal.</p>
Specifieke dekkingsmiddelen	Inkomsten die een specifiek doel hebben, en dus niet vrij besteed kunnen worden. Denk aan inkomsten uit specifieke rijksuitkeringen (SPUK) of de riool- en afvalstoffenheffing.
Structureel vs. incidenteel	<p>De meeste baten en lasten zijn structureel (meerjarig en terugkomend) van aard. Andere lasten zijn incidenteel (eenmalig). Incidentele lasten of baten zijn het resultaat van een eenmalige beslissing of besluit.</p> <p>Structurele baten en lasten zijn de regel, incidenteel is de uitzondering.</p>
Structurele exploitatieruimte	Het percentage ruimte dat een gemeente heeft om structurele uitgaven te doen. Het wordt berekend door het saldo van structurele baten en lasten en het saldo van

	<p>structurele onttrekkingen en toevoegingen aan de reserves bij elkaar op te tellen, en te delen door de totale baten.</p> <p>De structurele exploitatieruimte kan positief zijn, in dat geval kan de gemeente meer structurele uitgaven doen. Het kan ook negatief zijn. In dat geval dient de gemeente de baten structureel te verlagen om nieuwe uitgaven te kunnen doen.</p> <p>De structurele exploitatieruimte is een financieel kengetal.</p>
Taakvelden	<p>De onderverdeling van verschillende taken die de gemeente uitvoert. Dit is anders dan de programma's, waar taken uit verschillende taakvelden onder kunnen vallen. Het is verplicht om op taakveldniveau te rapporteren in de begroting en jaarrekening. Taakvelden kunnen worden gebruikt om verschillende gemeenten met elkaar te verkleinen, ook al hanteren de gemeenten andere programma's.</p>
Voorzieningen	<p>Een voorziening is een pot geld die de gemeente kan aanwenden om uitgaven te financieren voor een specifiek doel. Anders dan bij reserves kan het doel van de voorziening niet worden gewijzigd.</p>
Weerstandscapaciteit en ratio weerstandsvermogen	<p>De weerstandscapaciteit stelt de gemeente in staat om (onvoorziene) risico's op te vangen. De hoogte van de risico's bepaalt hoeveel weerstandscapaciteit de gemeente nodig heeft.</p> <p>De weerstandscapaciteit bestaat in ieder geval uit de algemene reserve. De gemeente kan zelf bepalen (in de financiële verordening) of ook bijvoorbeeld onbenutte belastingcapaciteit of een 'post onvoorzien' wordt meegerekend bij de weerstandscapaciteit.</p> <p>De ratio weerstandsvermogen wordt berekend door de weerstandscapaciteit te delen door de benodigde weerstand (de risico's). In veel gemeente is een minimumniveau afgesproken voor de ratio weerstandsvermogen</p>